

Flaader af Rørknipper; deres Brænde består af Rør, og deres Kvæg lever af Rør. Naar Rørene afbrændes, vokser der hurtig nye Skud frem, som Kvæget ynder. De lever saa godt som fuldstændig af Rørene i Sumpen, er et lidet omgængeligt og mistænksomt Folkefærd, der skal være sande Virtuoser i at forsvinde med al deres Habengut i Rørene, naar de persiske Skatteopkrævere viser sig. De betragter Sumpen og Søen med alt hvad der i den som deres Ejendom, og bygger en Fremmed en Flaade paa Søen, ødelægger de den ved første Lejlighed. Især betragter de Fuglevildtet som deres. Ved Solnedgang ser man dem hver Vinteraften gaa ud med Flaader fra alle Landsbyer og Lejre. De halvnøgne Mænd stager Flaaderne over til Kanten af Rørene, der trækkes Net paa Stænger ud over Vandet, saaledes at en Del af det er over, en Del under Vandet, medens Mændene derefter skjuler sig i Rørene. Kommer en And eller Svane svømmende, støder den imod Nettet, og Jægeren bringer dette til at falde ned over den ved at trække i en Snor.

Seistans Byer er ikke store nu, og maa nærmest karakteriseres som Landsbyer, hvoraf de største er omgivne af Mure, og selve Landets Hovedstad er kun en saadan. Dens Navn Nasirabad eller Nasratabad bruges sjældent paa Stedet; den benævnes Shahr-i-Seistan (Seistans By) eller blot Seistan.

O. Olufsen.

Exploration in Turkestan, with an Account of the Basin of Eastern Persia and Sistan. Raphael Pumpelly. Washington 1905. The Depression of Sistan in Eastern Persia, Ellsworth Huntington. American Geogr. Society Bulletin Nr. 5 May, 1905. The Geogr. Journal September og Oktober 1906. Recent Survey and Exploration in Seistan. Colonel Sir Henry Mc. Mahon. The Geogr. Journal Februar 2, 1897. Mc. Mahon, Notes on Seistan by Major-General Sir H. G. Rawlinson. Vide Journal of the Royal Geogr. Society vol. 43, 1873. Journey from Bandar Abbas to Meshed by Seistan, Journal of the Royal Geogr. Society Vol. 43.

Klicheerne til Illustrationerne er laante af Royal Geogr. Society. London.

Literaturanmeldelser.

Western Tibet and the british Borderland. The sacred Country of Hindus and Buddhists, with an Account of the Government, Religion and Customs of its peoples by Charles A. Sherring, M. A., F. G. S. Indian civil service, Deputy Commissioner of Almora. With a Chapter by T. G. Longstaff. M. B., F. R. G. S. describing an Attempt to climb Gurla Mandhata. With Illustrations and Maps. London. Edward Arnold, Publisher to the India Office 1906.

Lad os straks begynde med at sige, at den 367 Oktavsider store Bog er fortræffelig, og de talrige Illustrationer ypperlige og instruktive. Det er den Art Værker, vi trænger til, og som vil blive staaende i Litteraturen. Forf. begynder med i Forordet at udtale, at hans Værk maaske er overflødig, da der jo udkommer saa meget om disse Egne i vor Tid, men slige Værker som dette faar vi aldrig for mange af. Forf., der er Embedsmand i Byen Almora tæt ved Grænsen af

Nepal og det vestlige Tibet og fortrolig med Forholdene i disse afsides liggende Dele af Verden, har i Embedsmedfør foretaget Rejser i det vestlige Tibet eller Nari, der mod Vest begrænses af Kashmir og mod Nord af Kuen-Lun Bjærgkæden; han lader imidlertid sine personlige Oplevelser i Baggrunden og opruller for os en Samling af Sæder og Skikke hos Tibetanerne og nærboende lidet kendte Folk, som er af stor Interesse. Det er just det egentlige Tibet, vi her har med at gøre, den Del af Tibet, der er befolket af de fastboende Agerdyrkere, Nord for Himalaya, og ikke det nominelle Tibet, der består af de udstrakte, oftest øde, ubefolkede Dele, som ligger Nord for en Linje fra Nordøstenden af Kashmir til Bramaputras Tilleb fra Nord, og hvor man endog sjældent træffer spredte tibetanske Nomader.

Efter Introduktionen i det første Kapitel giver Forf. i 2. K. en Beskrivelse af de saakaldte vilde Rajis, som lever i Nærheden af Byen Askot. Det er et meget primitivt Folk med mongolsk Udseende, de bor i usle

Hytter, gaar næsten nøgne, taler et Sprog, der ligner enkelte Grupper i Nepal, og lever i Polyandri. 3. K. omhandler Legender fra det baade for Hinduer og Buddhister hellige Land i det vestlige Tibet, og disse drejer sig navnlig om de imponerende snedækte Toppe Nanda Devi 7830 M., Gurla Mandhata 7726 M., de hellige mystiske Søer Rakas Tal og Mansarowar, 4526 M. og 4541 M., og særlig det 6654 M. høje Bjærg Kailas, Hinduernes og Buddhisternes Himmel og Verdens Akse; heri findes tillige en Del Oplysninger af topografisk Interesse og Beskrivelse af Valfartsbyerne Kedarnath, Shivas Tilflugtssted, og Badrinath med de med de hellige Geysere (Lignende hellige Geysere findes i Garan. Olufsen, *Through the unknown Pamirs* London 1904) og Visnush Alter. Fra Askot kommer vi i 4. K. ind i Provinsen Chaudans, Bhotiaernes Land. Vi er imellem Mongoler, imellem Kvinder, der ler ad alt og alle, ikke skjuler deres Ansigter, men lever et frit, maaske noget for frit Liv, imellem Bedeflag, Bedepæle og utallige hæsle Stenguder. Om disse Bhotias, der er originale Tibetanere, gives i 5.—8. K. indgaaende Beskrivelse; om Religion, Overtro, Ægteskabs-skikke og Dødsцерemonier, samt Meddelelser om etnografiske Genstande. Blandt de ejendommelige Skikke, som Forf. henregner til Ægteskabsцерemonier, kan nævnes Rambangkuri eller Stedet for Rambang, et Hus eller et Sted i hver By, hvor Mænd og Kvinder, gifte og ugifte, mødes og tilbringer Natten sammen med Sang, Drikkelag, Røgning og allehaande Udsvævelser. Forf. meddeler, at Piger fra 10 Aars Alderen, naar de ikke er forlovede, møder til Rambang, hvoraf Følgen er, at der næppe findes en dydig Kvinde i hele Egnen. Til Trods herfor er Ægteskabsцерemonierne meget udviklede og Dødsцерemonierne ikke mindre, idet der foretages utalige Processer med Liget for at undgaa onde Aanders Indflydelse (En Art Rambangkuri er af Anm. truffet i Vakhan, Nord for Hindukush). 9. K. giver en Omtale af den tibetanske Handelsvej over Lipu Lekh Passet. 5216 M. 10. og 11. K. omhandler den tibetanske Administration i Nari (Det vestlige Tibet) og Forf. udtaler her bl. a., at de Koncessioner, der er opnaaede i Lhasa m. H. t. Gartok, er af større Vigtighed for de britiske indfødte Undersaatter end alle de øvrige Koncessioner i det østlige Tibet; thi Hinduerne faar derved fri Adgang til deres helligste Steder, og Religionen spiller større Rolle for dem end alt andet. Mansarowar Søen er for Hinduen, hvad Mekka er for Muselmanen.

Den tibetanske Administration besørages af de saakaldte Garphans eller Vicekonger, der er udrustede med

stor Myndighed, har Ret til at fængsle Folk i længere Tid, stikke Øjnene ud eller hugge Fødder af Forbrydere, og Djongpens og Tarjums, der dels sorterer under, dels er ligestillede med Garphanerne. De erhverver alle deres Embeder ved Køb, hvoraf man kan slutte sig til Administrationens Elendighed. Hertil kommer de yderst fordærlige kønslige Forhold, Polyandri, Munke- og Nonnevæsen, som nærmere beskrives. Lejlighedsvis omtales de store Mineral- og Metalrigdomme i disse Dele af Tibet. 12. K. giver en spændende Skildring af Longstaffs Forsøg paa at bestige det 7726 høje Bjærg Gurla Mandhata, som ligger Syd for Mansarowar Søen: man savner her nøjagtige Maalinger. 13. K. indeholder en kort Beskrivelse af Hinduismen i Forbindelse med den groteske lamaistiske Religion, Dalai Lamas Indsættelse og mange mærkelige religiøse Skikke, deriblandt Djævledansen. I intet Land spiller Religionen større Rolle end i Tibet, hvor intet kan udføres uden Lamaer, og Lhasa er saa hellig, at intet Væsen maa dræbes indenfor dens Rayon, hvorfor Slagtere maa bo udenfor Byen, i 14. og 15. K. behandles de hellige Søer Mansarowar og Rakas Tal, som ligger paa et ca. 4600 M. højt Plateau, staar i Forbindelse med hinanden ved en Kanal og danner med deres blaa Vandflader en prægtig Forgrund for den høje Bjærgkæde med det snedækte hellige Bjærg Kailas. Talrige Dysser med Bedeflag, hellige Altre og Monasterier findes trindt om, og Stederne besøges af Mængder af Pilgrimme. Paa Grund af Søernes Hellighed er det forbudt at fiske i dem, og kastes en Fisk op paa Bredden af Bølgerne, maa den undergaa forskellige Processer af Hensyn til onde Aanders Magt. 15. K. omhandler Hovedbyen Gartok og dens Vicekonger samt Besøg hos disse, og talrige fortræffelige Fotografier illustrerer de fremmedartede Forhold, der er fulde af aflukket Ælde, Mystik og Snavs. Forf. modtoges med stor Elskværdighed af de indfødte, der i det hele bekræfter de tidligere Anskuelse om, at Tibetanerne er fredelige Folk. 16. K. omhandler de store Markeder i Gyanema Vest for de hellige Søer ved Indus Kilder, hvor de Handlende møder fra alle omliggende lidet kendte Lande og kamperer i malerisk Uorden i deres forskelligartede Telte. Sidste Kapitel giver Oplysning om Passerne til det vestlige Tibet og Vest-Bhotiaernes Sæder.

De forskellige Passer, der fører fra Indien til det vestlige Tibet er følgende: 1. Ruten fra Srinagar i Kashmir over Leh ad Indusdalen til Gartok, der benyttes af Handlende fra Kashmir og Turkestan. 2. Fra Lahaul i Kangradistriktet besøges Handlende Rudok

(By i Tibet Vest for Kashmir) ved Hjælp af et Pas imellem Hanle og Demchok. 3. Kulu-Købmænd fra Kangradistriktet passerer over Spiti og benytter Shangrang Passet ad en slet Lastdragervej. 4. Simla-Ruten følger Sutlejfloden og gaar over Shipki- og Sirang-Passerne; det er den vigtigste Vej for Købmænd fra den indfødte Stat Bashahr, og Forf. mener, at denne Vej i Fremtiden bliver af stor Betydning for Handelen paa Indien. 5. For de indfødte Stater Tehri Garhwal er der Lilangpasset. 6. I britisk Garhwal er der to Passer, Mana 5453 M. og Niti 5105 M., adskilte ved det mægtige Bjærg Kamet 7756 M. 7. Passet over Untadhura 5861 M., Janti 5182 M. og Kingri Bingri 5577 M. Disse tre Passer maa alle passeres paa en Dag, da der ikke findes Brændsel paa Vejen, og den kolde Vind ellers gør det af med Lastdyrene. 8. Darma Passet eller Nev Dhura 5641 M., som fører til Gyanema. 9. Lankpya-Lekh Passet, 5531 M., til Gyanema. 10. Lipu-Lekh Passet til Taklakot Syd for de hellige Søer, og 11. Et Pas i det yderste Nordvesthjørne af Nepal.

Ikke alene for Specialister i Studiet af disse Dele af Asien har dette Værk stor Interesse, men for enhver geografisk interesseret vil det med nogle Forudsætninger kunne læses med rigt Udbytte, og de let overskuelige Kort giver Læseren tilstrækkelig Orientering.

O. Olufsen.

I XXV. Jahresbericht des Vereins für Erdkunde zu Metz giver blandt andet Oberst Lauterbach i sin „Reise nach den Samoa Inseln und dem Bismarck Archipel“ en Del interessante Oplysninger om de tyske Besiddelser i det stille Ocean, som han har berejst. Forf. beretter, at de væsentligste Udførselsartikler fra disse Øer er Kopra, Kærnen af Kokosnødden, der bruges ved Fabrikationen af Sæbe, Lys osv. Kokospalmen er den vigtigste Kulturplante paa Sydhavsøerne. Den holder mest af sandet Jordbund i Nærheden af Havet, og der bør kun plantes 100 Palmer paa 1 Hektar Land. Paa denne Maade giver ved normalt Regnfald hvert Træ aarlig 80 Nødder, som giver et Nettoudbytte af 1 Mk. pr. Træ eller 100 Mk. aarlig Gevinst pr. Hektar. Først naar Træerne er 6 Aar gamle, giver de Udbytte. Foruden Kokospalmeplantager har man forsøgt Plantageanlæg for Kaffe, Kapock, Kautshuk og Kakao. Omkostningerne ved Anlægget af en saadan Plantage paa 500 Hektar Land angives for 6 Aar at være 88600 Mk.

Samoa har et Fladeindhold af 2588 qkm. Indbyggerantallet er 33000, hvoraf 381 Hvide, der bestaa fra

192 Tyskere samt af Amerikanere og Englændere. Guvernementet har til Beskyttelsestropper 2 hvide Underofficerer og 40 farvede Soldater. Samoa fik i 1902 et aarligt Tilskud af 235000 Mk., men nu overstiger Udgifterne kun Indtægterne med 90000 Mk. Den samlede Ind- og Udførsel beløb sig 1902 til 4295000 Mk. Klimaet er i Almindelighed meget sundt. Havets Nærhed og den de $\frac{2}{3}$ af Aaret stedse blæsende Passat gør Temperaturen, der bevæger sig imellem 22—31 ° C., taalelig. Temperaturforskellen indenfor 24 Timer beløber sig næppe til 3—4 ° C. Regntiden falder i November, Marts og April; Passaten afløses i denne Tid mest af Vinde fra S., N. Ø. og N. V., der bringer stærke Regnskyl. Skarlagensfeber og Mæslinger rasede ofte før imellem de Indfødte, og Hudsygdomme og Elefantiasis forekommer hyppigt. De Indfødte dør ofte af en Art Malaria, der hos de Hvide kun optræder i en let, ufarlig Form. Levnedsmidler er der rigelig af, saaledes Køer, Faar, Svin, Fisk, Krabber, Hummer foruden Taro, Brødrugter, Bananer, Ananas og Oranger. Forf. giver en malende Skildring af sit Besøg paa Øen Upolu, hvor den tropiske Vegetation og Urskovene frister til Ekspeditioner, og af Sejladsen i Kanalerne imellem de herlige Koralløer. Ligeledes beskrives et Ophold paa Savaii, den største af Samoaoerne. Befolkningen paa Øerne og navnlig Kvinderne er meget smukke. Velsete ankommende Rejsende overrækkes den uundgaaelige Kavabowle af en ung Samoanerinde. Af Kopra leverer Samoa aarlig 6000 Tons.

Tysk Ny Guinea (Ny Guinea er delt imellem Holland, der ejer den vestlige Halvdel og Tyskland, der ejer Nordkysten af den østlige Del samt England) og det nærliggende Bismarck Archipel har tilsammen et Fladerum af 239000 qkm., er altsaa omtrent halvt saa stort som Tyskland. Det har 340000 Indb., hvoraf 386 Hvide, deriblandt 284 Tyskere. Beskyttelsestropperne bestaar af 4 Tyskere og 210 Farvede. De vigtigste Havne er Herbertshöhe, Matupi, Nusa og Friedrich Wilhelmshafen. Den samlede Koloni faar et aarligt Tilskud af 907000 Mk. Indførselen beløb sig i 1902 til 2211000 Mk., Udførselen til 1121000 Mk. Den aarlige Gennemsnitstemperatur er 29 ° C. Fra Juni til Oktober er Vejret forholdsvis tørt; ovenpaa den hede Dag følger en kold Nat. I Tiden for Nordvestmonsunen, December til April, falder megen Regn, næsten hver Dag Uvejr. I Kystlandskaberne optræder Malaria og Dysenteri, og Evroperne kan overhovedet ikke taale vedvarende haardt Arbejde, hvorimod Opholdet i Bjærgene er behageligt her imellem Æquator og 8 ° sydlig Bredder. Stordrift er fremherskende, men ogsaa min-